

08
επαναληπτικά
θέματα

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ
Ν. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. Η γενιά των ποιητών του Μεσοπολέμου κατάφερε να δώσει μία ποίηση ξεχωριστή, παρά τις όποιες δυσκολίες αντιμετώπισαν οι άνθρωποι του πνεύματος –κι όχι μόνο– εκείνης της εποχής. Έτσι η ποίηση συνδυάστηκε με την πνιγηρή ατμόσφαιρα που προκάλεσαν τα πολιτικά και κοινωνικά αδιέξοδα εκείνης της εποχής: εθνικός διχασμός, Μικρασιατική καταστροφή, πολιτική αστάθεια. Κύριος εκφραστής αυτής της θλιμμένης ποίησης υπήρξε ο Κώστας Καρυωτάκης που μαζί με τον Κ. Π. Καβάφη προκάλεσαν τα πρώτα ρήγματα για τη διαμόρφωση μιας διαφορετικής μορφολογικά και θεματολογικά ποίησης, της Νεοτερικής ποίησης, τα γνωρίσματα της οποίας εντοπίζονται στο παραπάνω ποίημα.

Μορφολογικά παρατηρούμε:

- **Η στιχουργία:** Οι ομοιοκαταληξίες αρχίζουν από άλφα (ο τίτλος), σύμφωνα με τα πρότυπα της γαλλικής ποιητικής τέχνης, 20 ιαμβικοί άμμητοι 9σύλλαβοι στίχοι, ζευγαρωτή ειρωνική ομοιοκατάληξια, επανάληψη του πρώτου στίχου και της ομοιοκαταληξίας –άσι στο πρώτο και το τελευταίο ζευγάρι στίχων, σφιχτή φόρμα, στο εσωτερικό ο ιαμβικός ρυθμός περνάει μια μικρή κρίση: οι στ. 7-10 γίνονται τροχαϊκοί και απεικονίζουν τα λοξά βλέμματα, στους στ. 14-18 το βάδισμα του στίχου ανακόπτεται. Η πυκνή στίξη, ο διασκελισμός, οι παρατονισμοί της τρίτης συλλαβής (στ.16 και 18) και οι δημιουργημένες τομές κλονίζουν τον ιαμβικό ρυθμό και κομματιάζουν τη σύνταξη → ανάγνωση ασθμαίνουσα, σπασμένη. Η ομοιοκαταληξία και η συστηματική ισοσυλλαβία των στίχων παραμένουν ως ένα είδος άκαμπτου σκελετού → παραφωνία, αυμφωνία (ο τίτλος)
- **Η γλώσσα:** περιέχει πεζολογικά στοιχεία, ανορθόδοξες γλωσσικές επιλογές, λέξεις αντιπονητικές, στοιχεία ειρωνείας
 - ♦ στο πρώτο μέρος, όπου ο λόγος είναι για την προσποιητή και ακατάδεκτη συμπεριφορά του Μαλακάση → διπλή προσφώνηση, τύποι της καθαρεύουσας και τύποι της δημοτικής, λέξεις και εκφράσεις ψευτολόγιες και λαϊκές συνδυάζονται μεταξύ του κωμικά, ξένη λέξη, ποζάτο ύψος, δόση σνομπισμού, η αποστροφή
 - ♦ στο δεύτερο μέρος, πιο λακωνικό, ευαγγελικές εκφράσεις, σοβαρός τόνος, βαραίνει στο δίσκο της άνισης ζύγισης

Θεματολογικά εντοπίζουμε:

- Μία θλίψη και μία απογοήτευση που, όπως συχνά ισχύει για τους νεότερους ποιητές, το θέμα της δεν αποκαλύπτεται πάντα άμεσα, αλλά μισοφωτίζεται. Εδώ, ενώ αρχικά δίνεται η αίσθηση ότι κύρια θεματική επιλογή του Καρυωτάκη είναι η σύγκρουσή του με τον αναγνωρισμένο αριστοκράτη ποιητή Μαλακάση, στην ουσία το θέμα του είναι η γενικότερη ιδεολογική διαφωνία του με το ποιητικό και κοινωνικό κατεστημένο της εποχής που δείχνει να προχωρά σε έναν ταξισμό αδικαιολόγητο, να συμβιβάζεται με το τυπικό και επιφανειακό, να μη θίγει τα βαθύτερα προβλήματα του τόπου, γεγονός που περνά και στη γλώσσα των ποιητών, που έτσι συχνά γίνονται «γλυκανάλατοι» και ρηχοί. Ταυτόχρονα στην Καρυωτακική ποίηση δεσπόζει ένας τόνος μελαγχολικός, ένα υπαρξιακό αδιέξοδο («μισητό σκηνώμα, θανάτου...»), μια πεισιθάνατη διάθεση, μια στάση άρνησης, όπως είδαμε πιο πάνω, και σύγκαιρης διαμαρτυρίας με κοινωνικές προεκτάσεις, ένα πνεύμα κριτικής και σαρκασμού.

B1. Ο Μαλακάσης (1869-1943): ένας κατεξοχήν αστικός ποιητής, η ποίησή του εκφράζει πριν απ' όλα την ανάγκη του τραγουδιού, είναι ένα τραγουδιστής που έχει μέσα του την αίσθηση του ρυθμού και της μελωδίας, ο στίχος του ρέει φυσικά μουσικός, χωρίς καμιά αίσθηση προσπάθειας για τεχνική, το μεγάλο του θέμα είναι ο έρωτας, ο τρύφερος και απαλός, ικανοποιημένος έρωτας, η μελαγχολία σβήνει μέσα σ' ένα χαμόγελο → ένας κοσμικός κύριος (αλλά η κοσμικότητά του είναι φυσική και ανεπιτήδευτη, χωρίς ξιπασία, το σκίτσο του Καρυωτάκη τον αδικεί, τον σκιαγραφεί εξωτερικά, επιφανειακά. Πολλά πήρε ο Καρυωτάκης από τον Μαλακάση, τη δύναμη και την πλαστική του ύφους, με την αέραια πληρότητα της έκφρασης.)

- Η περιγραφή του Μαλακάση μοιάζει με καρικατούρα των αριστοκρατών της εποχής, γεγονός στο οποίο συντείνουν:

"οι τρόποι - το παράστημα - το θελκτικό μειδίαμα σας - το monocle - χαιρετάτε όσους μοιάζουν αριστοκράτες - περιποιημένη φάτσα - υπεροπτική γκριμάτσα"

⇒ παρουσιαστικό ζωντανό και αριστοκρατικό, κοινωνικός, λεπτός και ευαίσθητος, κράμα χαράς

⇒ εικόνας πλούσιες που η συσσώρευσή τους τελικά έχουν αρνητικό αποτέλεσμα, λεπτομερής γελοιογραφική απεικόνιση, ανάδειξη των στερεοτύπων, ειρωνεία, καυτηριάζει την υπεροπτική συμπεριφορά και τους επίπλαστους τρόπους του

Ο κόσμος της συμβατικής ποίησης, του ποιητικού κομπορμιισμού, ποιητής που ζει συμφιλιωμένος με την κοινωνία, τιμημένος, ευτυχής, αυτός της εξωστρέφειας, της επιτήδευσης του κοινωνικού μανιερισμού, που μένει στην επιφάνεια των πραγμάτων → τον περιμένει η λήθη

- Επομένως, ο Καρυωτάκης δεν στηλιτεύει μόνο τον "κοσμικό κύριο" αλλά το ποιητικό κατεστημένο της εποχής του, τον πομπώδη και ρητορικό ποιητικό λόγο της εποχής του, απορρίπτει τις ποιητικές συμβάσεις που καθιέρωσε ο παραδοσιακός λυρισμός. Αντίθετα η ποίησή του είναι αντιλυρική, πεζολογική, άμεση, αυθόρμητη. Γενικότερα στηλιτεύει μια φιλοσοφία, μια κοσμοθεωρία, μια στάση ζωής των "κοσμικών" της εποχής, των αριστοκρατών ή των επαναπαυμένων ανθρώπων.
- Ποιος θα βρεθεί να μας δικάσει; ποιος τελευταίος θα γελάσει; δικαιωμένος από την κρίση της ζυγαριάς βγαίνει ο Καρυωτάκης, ο ποιητής διαισθάνεται τη σαφή υπεροχή της ποίησής του έναντι της ποίησης του Μαλακάση
- Ο Καρυωτάκης έχει συνείδηση της ποιητικής του αξίας, προφητεύει το μέλλον, προφητεύει πως θα γελάσει τελευταίος και προκαλεί το μέλλον, επιδεικνύει ιδιαίτερη ποιητική αυτοπεποίθηση για την έκβαση της αναμέτρησης στο χρόνο
 - εικόνα ζυγαριάς και χρήση αντιθετικών σχημάτων
 - ειρωνεία, πίκρα, σαρκασμός, κλαυσίγελως, σάτιρα, ρεαλισμός, ωμότητα, κυνικότητα
- B2.** Ο τίτλος του εν λόγω ποιήματος αποτελεί από μόνος του μια αντίθεση και ταυτόχρονα μία «μουσική συνυποδήλωση» που παραπέμπει σε ένα μουσικό-ποιητικό αγώνα-αναμέτρηση κρύβοντας, έτσι, μία έντονα ειρωνική διάθεση. Πιο συγκεκριμένα:
- ο όρος «μικρή» χρησιμοποιείται ειρωνικά, αφού η διαφωνία μεταξύ των δύο ποιητών είναι μεγάλη.
 - ασυμφωνία: λέξη που πηγάζει από τον όρο συμφωνία, του οποίου αποτελεί παραφθορά, και χαρακτηρίζει ένα μουσικό έργο πλούσιο, με μεγάλη διάρκεια, κάτι που έρχεται σε αντίθεση ήδη με το επίθετο που την προσδιορίζει: «μικρή». Ταυτόχρονα, δίνεται εξ αρχής η αίσθηση της ποιητικής αναμέτρησης.
 - εις Α μείζον: ο Τέλλος Άγρας παρατηρεί ότι: «Το ποίημα στιχουργείται ολόκληρο σε ομοιοκαταληξίες που αρχίζουν από άλφα», λαμβάνοντας ως αφορμή την κατάληξη του ονόματος του ποιητικού αντιπάλου του Καρυωτάκη, Μαλακάση. Ο ποιητής δίνει στιχουργική-φωνητική σημασία στο γράμμα αυτό παραποιώντας, όμως, το μουσικό συμβολισμό του, καθώς παλαιότερα οι φθόγγοι της μουσικής κλίμακας δηλώνονταν με τα πρώτα γράμματα του αλφαβήτου: Α, Β, C, κτλ. έτσι, το Α δήλωνε τον πρώτο φθόγγο της μουσικής κλίμακας που σήμερα είναι το Λα. Συνεπώς, πρόκειται για μία «βροντερή-υψηλών τόνων» ασυμφωνία. Συμπλήρωμα, επιπλέον, ενός μουσικού έργου συνιστά η δήλωση της τονικότητας του κι, έτσι, η ένδειξη Α μείζον είναι η ονομασία της μείζονος κλίμακας του Λα. Είναι,

ωστόσο, γνωστό στους μουσικούς κύκλους ότι η κανονική κλίμακα του, χωρίς αλλοιώσεις, του Λα είναι ελάσσων. Ο ποιητής, συνεπώς, διαστρεβλώνει εσκεμμένα τους μουσικούς κανόνες για να δηλώσει την ειρωνική του διάθεση απέναντι στην ποίηση του Μαλακάση, που για πολλούς είναι σημαντική-υψηλή ποίηση, για τον ίδιο, όμως, όχι!

- Γ. Ο Καρυωτάκης (1896-1928):** το έργο του στενά δεμένο με το θάνατο, ποιητής του μηδενισμού και της απαισιοδοξίας, βιώνει τα συναισθήματά του με ένταση και πάθος, κυριεύεται από την απελπισία και έχει έμβλημα το θάνατο, το κυνήγι των μεγάλων συγκινήσεων τον οδηγεί στην απογοήτευση όταν συγκρούεται με την πραγματικότητα, τον προσγειώνει, η διάψευση τον κάνει να βλέπει τα πράγματα ασήμαντα χωρίς καμιά ωραιοποίηση, η ωμότητα του σαρκασμού του δίνει το μέτρο της πληγωμένης του ευαισθησίας, τελικά το έργο του είναι το κυνήγι του ιδανικού, η αποτυχία, η απάτη, η πλάνη, η απογοήτευση.

Απογοήτευση, μα και συνάμα μύχια αισιοδοξία, πικρία μα και αγανάκτηση που λαμβάνει τον τόνο μιας έντονης διαμαρτυρίας, σαρκαστική διάθεση απέναντι στο κοινωνικό γίγνεσθαι της εποχής μα και στον ίδιο του το «μικρό» εαυτό είναι τα κύρια συναισθήματα που καθορίζουν τη μοίρα αυτού του ποιήματος και δίνουν πνοή στην Καρυωτακική πένα.

- Δ.** Και στα δύο ποιήματα του Κώστα Καρυωτάκη φαίνεται η ανάγκη του να σταθεί αντάξιος της ποιητικής του αποστολής που είναι κυρίως κοινωνική και που παρά τις όποιες αντιξοότητες, που πηγάζουν από τον ποιητικό ίλιγγο που προκύπτει από τις ευαίσθητες προσλαμβάνουσες των ποιητών, οφείλει να στέκεται δίπλα στον άνθρωπο και τα εμπνέεται κάθε στιγμή από τα συμβάντα – μικρά ή μεγάλα- της ζωής του.

(Χρειάζεται, βέβαια πάντα σε αυτήν την εργασία του παράλληλου κειμένου η ταυτόχρονη παραπομπή των παιδιών σε σχετικούς στίχους των δύο ποιημάτων με κοινά νοήματα).